

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

De datum er bij

Pilatus... zette zich op de rechterstoel... En het was Voorbereiding voor het Pascha, ongeveer het zesde uur.

Joh. 19 : 13, 14.

Nu gaat het dan gebeuren: Pilatus laat Jezus naar buiten brengen en zet zich op de rechterstoel op de plaats Luthostrotos, in het Hebreeuws Gabbatha.

Nu komt de uitspraak van de rechter, die namens het Romeinse wereldrijk zal recht spreken.

Het heeft lang geduurd, vóór het zover was. Het proces was lang en verward: van Annas naar Kajafas en van Kajafas naar Pilatus en van Pilatus naar Herodes en van Herodes weer naar Pilatus.

De beschuldiging was ook niet altijd gelijk. Voor Kajafas was het: Hij is een lasteraar van God, Matth. 26 : 65.

Voor Pilatus: Hij is een boosdoener, Joh. 18 : 30, later: Hij heeft Zichzelf Gods Zoon gemaakt, Joh. 19 : 7.

Maar uiteindelijk gaat het er in het proces toch om, of Jezus een opstandeling is, ja of neen.

De Joden hebben heel goed begrepen, dat, als zij Jezus zouden beschuldigen van lastering tegen God, zij dan niets zouden bereiken bij de Romeinse stadhouder. De Romeinen bemoeiden zich niet veel met de godsdienst van de onderworpen volken. Ze waren zeer geduldig in „godsdienst-zaken“. Pilatus meende dan ook, dat de zaak betreffende Jezus, een puur religieuze kwestie was. Wel was het koningschap van Jezus naar voren gebracht, maar toen hij Jezus had gevraagd of Hij werkelijk een koning was, bleek hem uit Jezus' antwoord wel, dat hij niet met een rebellen-leider te doen had, maar met een ongevaarlijke godsdienstige leider.

Toch blijft dat het proces beheersen: Hij is wel een opstanding. Hij maakt Zichzelf koning, Hij verzet Zich tegen de keizer, Hij moet gekruisigd worden.

En dan is het pleit spoedig beslecht: dan zet de rechter Pontius Pilatus zich op de rechterstoel en velt het vonnis: de kruisdood.

Onze Heiland is met de opstandelingen gerekend.

Toch was Hij geen „bende-leider“.

Maar Jezus wist wel: Ik sta hier voor de rechterstoel van God.

Achter de rechter Pilatus stond de rechtvaardige Rechter, die 't beslist.

En de hemelse Rechter kon Hem wel veroordelen, want Jezus stond daar als **Borg en Middelaar**, om de schuld en de straf van Zijn volk te dragen.

Christus moet veroordeeld worden naar Gods rechtvaardige eis.

Naar Gods oordeel gaat Hij nu als een **gevloekte** naar het kruis, wordt Hij overgeleverd om onze zonden.

En dan staat de datum er bij !

„En het was Voorbereiding voor het Pascha, ongeveer het zesde uur“.

Deze datum, deze tijds-aanduiding mogen we maar niet achteloos voorbijgaan! Dat

Er zijn twee dingen nodig, opdat iemand in de gemeente gehoord worde en de plaats eens leraars hebben. Want hij moet van God geroepen zijn tot dat ambt en datzelve getrouw bedienen.

Calvijn.

staat er maar niet „zo voor niets“ bij!

Johannes heeft het onthouden en hier opgetekend.

Deze datum is voor ons van het grootste belang en tot onze vertroosting is dit hier in de Schrift voor ons bewaard.

Deze datum zegt ons: de veroordeling van Christus door Pilatus is een historisch feit. Het is **echt gebeurd** op een bepaalde datum.

Wij mogen de **heilsfeiten** belijden naar de Schriften.

Er is altijd een streven geweest, om de heilsfeiten te verdoezelen.

Dat is de **mystiek**. We moeten maar niet te veel over de historische Jezus spreken, maar over Jezus „in-de-ziel“, zo redeneert men dan.

Of Jezus in Bethlehem geboren is, inde dagen van keizer augustus, och, dat acht men dan van minder belang, als Jezus maar geboren is in ons hart, daar gaat het om!

Geloven is dan niet steunen op de woorden en de feiten, die God ons in de Schrift heeft geopenbaard, maar „ervaren“ wat God in ons doet.

En tot die conclusie komt ook de **moderne „midden-orthodoxie“**.

Men wil niet weten van een meegedeelde waarheid van God in de Bijbel.

De Bijbel verleent maar „hulpdiensten“, maar is het Woord van God niet.

Wat is **geschied** in vroeger dagen, dat is maar „letter-kennis“.

De Bijbel vertellen is maar werelds. Wat er met ons „gebeurd“ is, is hoger dan kennis van de heilsfeiten.

't Gaat niet om de beschreven feiten, maar om wat er met ons geschiedt.

Dit is een gevaarlijke filosofie, die ons Christus, de **Christus der Schriften**, wil ontnemen.

Het is zo vertroostend, dat we mogen weten: Christus' veroordeling is echt gebeurd „ginds in 't Zuid-Oosten“ (aldus onze broeder Janse in één van zijn geschriften), in Palestina, nog nauwkeuriger bepaald: op Gabbatha, en 't was op de voorbereiding, de zesde ure ongeveer.

En waarom is dat zo vertroostend?

Wel, wij hebben toch ook **echt gezondigd**?

En dan moet onze zonde toch ook echt, **feitelijk**, verzoend worden?

Daarom loven wij God om dit heerlijke heilsfeit: Christus is „toen en toen“ veroordeeld onder Pontius Pilatus.

En zo kunnen onze schulden ook **echt betaald** worden.

Het was **voorbereiding voor het Pascha**, d.w.z. de dag vóór Paas-sabbath, 't was vrijdag voor Pasen.

De voorbereiding. De Joden maakten alles gereed voor het Pascha.

Het Pascha-lam werd genomen, om geslacht te worden en toebered te worden.

Toen nam God het Lam, toen is Christus veroordeeld en geofferd.

We zien, hoe de **HERE** God doorwerkt en Zijn raad volvoert door alle verkeerdheid der mensen heen: nu gaat God op Hem leggen de schuld van Zijn volk.

Het Pascha-lam was schaduw van het Lam Gods, dat de zonde der wereld wegneemt.

Zo sluit de HERE aan bij het Oude Verbond: het is één Verbond, één Woord van God. Juist op de voorbereidingsdag werd Christus veroordeeld als onze Borg en Middelaar.

Terwijl de Sadduceeën en Farizeeën en

UIT DE INHOUD:

<i>De datum er bij</i>	C. S.
<i>Spanningen in de Kerk (IX)</i>	C. V.
<i>Blijdschap (IV)</i>	H. J. J.
<i>Canterbury naar Rome (III)</i>	J. M.
<i>Ervaringen van een Koopvaardijpredikant (VIII)</i>	v. d. K.
<i>De ootmoed volgens Calvijn (II)</i>	
<i>Vertaling rede Dr F. A. Schaeffer (I)</i>	
<i>Persschouw</i>	C. V.
<i>Kritische krabbel</i>	Frater
<i>Kerknieuws</i>	

Zeloten en het gehele volk op deze dag Jezus verwerpen als de Messias, geeft God Hem over aan het kruis, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verloren ga, maar het eeuwige leven hebben.

Deze liefde Gods is weerga-loos.

Israël viert straks Pascha-feest, terwijl het de Verlosser van de zonden heeft verworpen.

Maar God gaat Pasen voorbereiden, het grote verlossings-feest voor de kerk: alles, alles is voldaan!

Het was ongeveer het zesde uur.

Volgens de Joodse dag-indeling: tegen de middag.

Marcus heeft: het derde uur.

„De tijd, dat Jezus overgegeven werd, zal tussen 9 en 12 uur in de voormiddag geweest zijn. Marcus noemt het nog de derde ure. Joh. acht het zó dicht bij de middag, dat men wel reeds spreken mocht van het omstrééks de zesde ure“. C. Bouma, Korte Verklaring, Joh. Ev. pag 231.

We moeten er maar geen probleem van maken. Er staat: **ongeveer** dat zesde uur en Zahn maakt de rake opmerking, dat de tijds-aanduiding toentertijd bij benadering was en niet als tegenwoordig, nu iedere knaap zijn horloge in zijn zak draagt.

Tussen 9 en 12 uur 's morgens.

Johannes weet het nog goed: dat was het uur der veroordeling.

Dat was het **uur van de Vader**: toen en niet eerder werd Christus naar het kruis geleid.

Onze Heiland heeft al de tijd van Zijn arbeid op het uur des Vaders gewacht.

Ook bij het begin, Joh. 2 : 1—11. Toen wilde Maria het uur bepalen. Maar Hij zeide toen: „Mijn uur is nog niet gekomen“, vs 4.

Hij zag alleen op de klok van de Vader.

En als Hij als het Lam Gods ter slachting wordt geleid, gaat Hij al weer op Gods uur.

Als de Vader het wil, dan gaat Hij ook naar het kruis.

Zo loven wij nu God om deze tijdsbepaling!

Nu kan en mag ons geloof op dit heilsfeit rusten.

Het is geschied, er staat geschreven: we mogen het lezen en vertrouwen: het Pascha is voor ons geslacht, namelijk Christus.

Op vrijdag voor Pasen, het zesde uur.

De datum er bij!

En eens zal Hij wederkomen, echt, op de wolken, aller oog zal Hem zien.

Op Godes tijd en uur!

C. Stam.

Spanningen in de Kerk

IX

Houding tegenover leden van andere „kerkformaties”.

Of we het willen of niet — we komen allemaal nu hier dan dáár, nu eens zús dan weer zó in aanraking met leden van andere „kerkformaties”.

En het is zonder meer duidelijk, dat we ons ook ten opzichte van hen hebben te gedragen als mensen, die al hun zaligheid verwachten van onze Here Jezus Christus en naar al zijn geboden begeren te wandelen.

De vraag komt dan steeds op ons af: hoe moeten we dat doen in trouw aan de Here Christus, in trouw aan zijn kerk, in trouw ook aan de mannen en vrouwen, de broeders en zusters die we ontmoeten.

Nu zou ik niet graag een handleiding willen geven voor de wijze waarop we dat moeten doen.

Evenmin als voor de wijze waarop de gelovigen in de wereld moeten leven. In het leven van Gods kinderen en van zijn kerk hebben handleidingen, voorschriften, regels trouwens in het algemeen maar heel weinig waarde.

Maar voor wie naar de Schrift wil luisteren is er toch wel iets te zeggen over de zaak waar het hier om gaat.

En dat willen we nu doen.

* * *

Om daar maar mee te beginnen: het is een geweldig ding, dat de leden van andere „kerkformaties” **gedoopt** zijn.

Een van de rijkste gaven, welke God ons in de reformatie der dertiger jaren heeft geschonken is deze, dat we gingen verstaan dat de doop welke naar Zijn instelling bediend wordt, altijd een **echte, volle, waarachtige** doop is.

Dat wil zeggen, dat de Vader tot **alle** gedoopte mensen dag in dag uit blijft zeggen: Ik richt mijn verbond met u op.

En dat de Here Christus elke dag tot hen blijft betuigen: Ik was u in mijn bloed.

En dat de Heilige Geest hun elke dag blijft verzekeren: Ik wil in u wonen.

Terwijl God tegelijk daarmee alle gedoopten elke dag blijft oproepen tot een nieuwe gehoorzaamheid.

Dit is inderdaad een geweldig ding.

We mogen dat geen moment buiten onze beschouwing laten als we in contact komen met mannen en vrouwen die tot een andere „kerkformatie” behoren.

* * *

Een van de meest aangrijpende momenten in de Schrift is juist wat zij in dit opzicht zegt.

Toen de Here Jezus door het joodse volk en het sanhedrin daarvan was verworpen en vermoord — het sanhedrin was zoiets als de synode, het college van theologische professoren en het hoogste gerechtshof van de oudtestamentische kerk — was het volk Israël voluit een **valse kerk** geworden.

Als er ooit een kerk vals is geweest dan was het deze.

Maar wat zien we dan gebeuren?

Als onze Heiland, na verhoogd te zijn geworden, in de Heilige Geest op de aarde weerkeert, gaat Hij **éérst** naar dat volk, naar die valse kerk toe!

Hij gaat haar roepen, trekken, lokken.

Hij gaat met haar „spreken”.

Hij predikt haar zijn genade en roept haar tot bekering.

En waarom?

Wel lees Hand. 2 : 39.

Daarin vinden we dit woord van Christus: Want u, u allen die hier staan, u allen die enkele weken geleden schreeuwden: „kruist Hem, kruist Hem”, komt de belofte toe, alle beloften welke God aan zijn volk gaf en geeft, die ganse volle belofte des verbonds. Die belofte geldt u, na alles wat er gebeurd is, nóg. En zelfs niet alleen u, maar ook uw kinderen, **al** uw kinderen!

En later zegt de Here Christus datzelfde door zijn dienstknecht Petrus nog eens.

En wel op deze wijze: „Gij zijt kinderen van de profeten”. U gaan de profetieën van vroeger aan. Die worden ook nog vandaag tot u gesproken. Daarin komt God met zijn volle

genade en zijn roeping ook nu nog naar u toe.

Bovendien zijt gij ook heden nog „kinderen des verbonds”. Van dat verbond dat God met onze vaderen heeft opgericht, zeggende tot Abraham: En in uwen zede zullen alle geslachten der aarde gezegend worden.

Wat God tot Abraham sprak betreft, geldt, ondanks alles wat er geschied is, ondanks alles wat gij gedaan hebt ook u.

En daarom heeft God zijn kind Jezus, dat Hij voor zeven weken uit de dood heeft opgewekt het eerst tot u gezonden om U zijn volle zegen te schenken! Spciaal daarin dat Hij een ieder van u zou afkeren van zijn zonden (Hand. 3 : 25, 26).

Dit stralende woord spreekt de verhoogde Christus door de Heilige Geest zelfs tot de leden van een valse kerk!

In onze omgang met hen, die tot een andere „kerkformatie” behoren, zullen we nu die waarheid, die werkelijkheid van hun gedoopt-zijn geen moment mogen vergeten!

Integendeel, die moet heel ons gedrag, ons spreken, ons roepen, ons vermanen beheersen.

* * *

Maar daarbij komt nóg wat.

Iets dat spciaal Prof. Greijdanus ons steeds met grote klem heeft voorgehouden.

Het is dit, dat allen, die door een oprecht geloof in onze Here Jezus Christus zijn ingelijfd tot de kerk Gods behoren. Tot de kerk, die om met Calvin te spreken „in waarheid” (re vera) en „voor Gods aangezicht” (coram Deo) kerk is.

„Elk waar gelovige”, zo schreef Prof. Greijdanus, „behoort tot de kerk”.

Als ik dat zeg, zo verklaarde hij, dan bedoel ik daarmee „alle uitverkorenen Gods”; „die vormen samen de kerk”.

Als Prof. Greijdanus zo spreekt, heeft hij het, zoals hij uitdrukkelijk verklaart „niet over de openbaring van de kerk in een bepaalde groep”. Het gaat hem dan hierom dat elk waar gelovige „door Gods werking in zijn hart” lid is „van het lichaam van Christus”. Zo sprekend heeft hij dan „al de uitverkorenen er bij genomen over heel de aarde, ja zelfs ook die in de hemel zijn en nog geboren moeten worden. Allen, wien God een plaats gegeven heeft of nog geven zal”.

Ongetwijfeld, dat wist Prof. Greijdanus ook wel en hij zei het er dan ook nadrukkelijk bij, het kan zo zijn, „dat op een bepaalde plaats, mensen, die wel ware gelovigen zijn, zich niet bij de kerk hebben aangesloten, zoals die zich daar openbaart. Een mens kan in zonden leven en toch de band aan Christus hebben. Hij kan gescheiden leven van de

plaatselijke kerk. Dat is een zonde, die ook als zonde moet worden aangewezen”.

Maar dit alles verandert niets aan het feit, dat alle ware gelovigen, hoeveel zonden ze ook mogen doen en hoeveel dwaling er nog in hen leeft, tot de kerk behoren, lid zijn van Christus' lichaam.¹⁾

* * *

We moeten er ons voorts voor wachten gebruik te maken van een wit-zwart schema zó, dat we de „eigen” kerk de **ware kerk** noemen en de andere kerkformaties zonder meer als **valse kerken** diskwalificeren.

Men heeft de vrijgemaakte kerken telkens weer deze dwaasheid en hoogmoed aangevreven.

Maar wie dat doet spreekt onwaarheid, en als hij ondanks de nadrukkelijke betuiging van het tegendeel dat toch blijft zeggen, spreekt hij leugen en lastert hij.

Hoe hier de dingen liggen, kan men goed uit een officiële bron te weten komen.

De deputaten van onze synoden voor de samenspreking met de deputaten van de synoden der Chr. Geref. Kerken hebben in de jaren 1950 en '51 zich met deze kwestie nadrukkelijk bezig gehouden.

Volgens hun eigen verslag zeiden zij tot deze deputaten: „Wij zeggen niet: wij zijn alleen de ware kerk. De Geest des Heren is vrij! Die kan zo werken, dat men hier en daar het praedicaat: ware kerk, niet meer kan ontzeggen. Maar dan zal men de waarachtigheid van het kerk-zijn moeten bewijzen door zich haastig te verenigen. God beware er ons voor, dat we naast elkaar zouden gaan leven in goede broederzin, in bredere correspondentie; er is maar één ding geoorloofd: samen ons buigen onder de heerschappij van Christus om ons door Hem te laten vergaderen in enigheid des geloofs”.

En toen de Chr. Geref. deputaten later in een brief schreven: „Toch kan uw bestempeling van alle andere kerken als valse kerken onze instemming niet hebben”, reageerden onze deputaten daarop aldus: „En wie is het toch, die u heeft diets gemaakt, dat wij alle andere kerken als valse kerken bestempelen? In onze mondelinge samensprekingen is dergelijke dwaasheid duidelijk weerlegd. U schijnt ons hier te putten uit bezinksels van kwade journalistiek”.

Deze woorden zijn duidelijk!

En ze zijn officiële deputatenwoorden.

Woorden van deputaten wier handelingen door onze synoden werden goedgekeurd.

* * *

Er is evenwel over ons thema nog meer te zeggen.

Maar dat komt D.V. volgende maal.

C. V.

1) „Congres van Gereformeerden” Referatenbundel, blz. 38, Verslag, blz. 24.

BLIJDSCAP

IV

In de vorige artikelen is één kant van de christelijke blijdschap nog niet onder de aandacht gekomen, namelijk dat zij samenhangt met de hoop. Verleden week heb ik erop gewezen, dat er een nauwe samenhang is tussen geloof en blijdschap. Uit de voorgaande stukken is ook wel gebleken, dat zij samenhangt met de liefde. In Gal. 5 : 22 komen zij samen als de eerste twee vruchten van de Geest voor: „Maar de vrucht van de Geest is liefde, blijdschap...”. In dit slotartikel wil ik de aandacht vragen voor het samengaan van blijdschap en hoop.

In het gewone leven kunnen we al wel opmerken, dat het vooruitzicht op een vreugdevolle toekomst ons in het heden al blij kan maken. We zeggen dan: daar kan ik me nú al op verheugen! Vooral bij kinderen kunnen we dat opmerken. Ze kunnen weken van te voren zich al verblijden op een in uitzicht gestelde logeerpunt. In onze jonge jaren telden wij de nachten, die we nog slapen moesten, eer de grote dag aanbrak, dat we voor de eerste keer naar de „stad” mochten. Dat was zo iets buitengewoons, dat we er dagen van te voren al blij mee waren. Iets daarvan blijven we ons leven lang houden. Een reisje, waarvan we ons veel voorstellen.

kan ons dagen van te voren al vreugd verschaffen.

Nu vallen die dingen, waarop we in dit leven hopen, vaak niet mee. We beleven soms meer vreugde aan de voorbereiding van een reis, dan aan de tocht zelf. Vandaar het bekende spreekwoord: „Het bezit van de zaak is het eind van het vermaak”. Er zijn mensen, die hun leven lang plezier hebben in allerlei plannen, die nooit tot uitvoering komen. Misschien hebben ze daarbij wel meer vreugde, dan ze zouden hebben als de voornemens werkelijk tot uitvoering zouden komen. Maar zo is het met de christelijke hoop niet. We hopen op een heerlijke toekomst. Die zeker komen zal. En die ver overtreffen zal al wat wij er ons van ingedacht hebben. Er staat in de Schrift, dat de vrede Gods „alle verstand te boven gaat”. Ik durf wel zeggen, dat de heerlijkheid, die ons zal geopenbaard worden, alle verstand te boven gaat. Van het leven op een nieuwe aarde kunnen we ons enigszins een gedachte vormen door wat de HERE er in het Woord van openbaard heeft. We kunnen er een voorproef van hebben door in dit leven de HERE te kennen in al onze wegen. Maar „de helft is ons niet aangezegd”.

In de Schrift komt de eschatologische blij-

Namen (met volledig adres) van personen, die U enkele weken een (gratis) proefex. wilt doen sturen, worden graag ingewacht bij dhr. W. Kaper, Van Lynden van Sandenburglaan 16, Utrecht.

schap veel voor. Vermoedelijk zullen de meeste lezers dit vreemde woord „eschatologisch” niet verstaan. Ik gebruik het, omdat het nu eenmaal een soort modewoord is geworden in de wereld der theologen. Eschatologisch hangt samen met: de laatste dingen. Eschatologische blijdschap is een vreugde, die genoten zal worden na de wederkomst van Christus. Maar het vooruitzicht op dat leven op een nieuwe aarde is zo heerlijk, dat we levenslang ons daarop verheugen.

Als het volk Israël in ballingschap weggevoerd is, het heilige land verlaten en Jeruzalem verwoest, dan richt Jesaja de aandacht van het volk des HEREN op een blijde toekomst, waarin ze zich in de ballingschap reeds mochten verblijden. Ik denk aan Jesaja 35: „De woestijn en het dorre land zullen zich verblijden, de steppe zal juichen en bloeien als een narcis; zij zal welig bloeien en juichen, ja juichen en jubelen... Dan zullen de ogen der blinden geopend worden en de oren der doven ontsloten worden; dan zal de lamme springen als een hert en de tong van de stomme zal jubelen... De vrijgekochten des HEREN zullen wederkeren en met gejubel in Sion komen; eeuwige vreugde zal op hun hoofd wezen. blijdschap en vreugde zullen zij verkrijgen, maar kommer en zuchten zullen wegvlieden”. Jesaja zal bij deze en dergelijke profetieën wel gedacht hebben aan de terugkeer uit de ballingschap. Maar toen is niet de volle hoop in vervulling gegaan. Als wij deze woorden lezen mogen we gerust denken aan de wederkomst van Christus, die alle dingen nieuw zal maken. Dan zal volkomen in vervulling gaan wat we bijv. lezen in Jesaja 65: 17-19: „Want zie, Ik schep een nieuwe hemel en een nieuwe aarde; aan wat vroeger was, zal niet gedacht worden, het zal niemand in de zin komen. Maar gij zult u verblijden en juichen voor eeuwig over hetgeen Ik schep, want zie, Ik schep Jeruzalem tot jubel en zijn volk tot blijdschap. En Ik zal juichen over Jeruzalem en Mij verblijden over mijn volk. En daarin zal niet meer gehoord worden het geluid van gewezen of van geschreeuw”. Als we deze en dergelijke woorden lezen in het Oude Testament denken we als vanzelf aan wat er staat in Openbaring 21: 3: „Zie, de tent van God is bij de mensen en Hij zal bij hen wonen, en zij zullen zijn volken zijn en God zelf zal bij hen zijn, en Hij zal alle tranen van hun ogen afwissen, en de dood zal niet meer zijn, noch rouw, noch geklaag, noch moeite zal er meer zijn, want de eerste dingen zijn voorbijgegaan”.

Over die toekomstige heerlijkheid spreekt Paulus in Rom. 8: 18: „Want ik ben er zeker van, dat het lijden van de tegenwoordige tijd niet opweegt tegen de heerlijkheid, die over ons geopenbaard zal worden”. Hij heeft de ellende van dit leven niet gering geacht. Hij heeft gezien, dat heel de schepping aan de vruchteloosheid onderworpen is. Zij zucht in al haar delen en is als het ware in barensnood. Zij ziet reikhalzend uit naar de toekomstige wereld, naar de openbaring der kinderen Gods. Maar de heerlijkheid van die nieuwe wereld, waar alle dingen nieuw zullen zijn, is zo groot, dat de ellende van dit leven er bij in het niet valt. Verdrukking, benauwdheid, vervolging, honger, naaktheid, gevaar en zwaard mogen de gelovigen in dit leven overkomen, ze dragen het gemakkelijk, als ze maar zeker zijn van de komende heerlijkheid, waarop ze hopen.

De Bijbel spreekt anders over de hoop dan wij gewend zijn geraakt. Voor ons is hopen zo iets geworden als: vrij zeker zijn, dat iets niet gebeurt; met een klein kansje, dat het gehoopte goed komt. Maar als de apostel zegt: „Verblijdt u in de hoop” (Rom. 12: 12), dan bedoelt hij: Weest nu al vast maar blij, want de heerlijkheid, die God beloofd heeft en waarop gij hoopt, komt zeker. Het lijden van deze tijd duurt maar kort. Zestig of zeventig jaar en als we sterk zijn tachtig jaar — een enkele wordt nog ouder — maar dan is het uit met het lijden van deze tijd. „Het zal hier haast zijn gedaan”.

En daarna mogen we ingaan in de eeuwige vreugde. We kunnen het ons niet voorstellen

wat eeuwig is. Maar het wil in elk geval wel zeggen, dat er geen einde meer aan de blijdschap komt. En wel aan een blijdschap, die niet gestoord wordt door allerlei narigheden. Ook dát kunnen we ons haast niet voorstellen. Want de ogenblikken van volmaakte vreugde zijn in dit leven schaars. Maar de HERE belooft het ons: een vreugde, die nimmer zal eindigen. Petrus spreekt in z'n eerste brief van een „onvergankelijke, onbevleete en onverwelkelijke erfenis, die in de hemelen weggelegd is” voor ons. Daar is de opstanding van Christus ons borg voor. En voor die zaligheid worden de gelovigen bewaard door de kracht Gods. Met het oog daarop schrijft Petrus dan: „Verheugt u daarin, ook al wordt gij thans, indien het moet zijn, voor korte tijd door allerlei verzoeken bedroefd wordt”.

Hoe komt het toch eigenlijk, dat velen zich zo weinig verblijden in die hoop? Is het soms niet waar, dat er een nieuwe aarde komt? De wereld zegt, dat het niet waar is. Spotters zeggen: „Geef ons maar één vogel in de hand, nu en hier. Dan mogen jullie die tien vogels in de lucht wel houden”. Geloven we eigenlijk Gods beloften niet meer? Hopen we niet meer in de Bijbelse zin van het woord? Eén van onze formulieren spreekt van een „vaste hoop”. En de Schrift spreekt van de hoop, die niet beschaamd wordt. D.w.z.: We komen met Gods beloften niet bedrogen uit. Zijn we daar niet meer zeker van?

Het zou wel eens kunnen zijn, dat de wereld met haar verlangen om hier en nu, in dit leven, alles te genieten wat er te genieten is, meer vat op ons heeft, dan wij ons wel

willen bekennen. Daar is bij vele christenen, als ik me niet vergis, een jacht om van het goede dezer aarde te profiteren. Nu, de HERE gunt ons ook in dit leven veel goeds. We hoeven niet door het leven gaan met het hoofd gebogen als een bieze en met een rouwgewaad als kled en as als onze legerstede. Maar we zullen toch moeten oppassen, dat wij aan deze wereld niet gelijkvormig worden. Dat de wereld zulk een haast heeft om het oog te verzadigen van zien en het oor van horen, is te begrijpen. Zij hebben maar zestig jaar ongeveer. Maar wij hebben toch eeuwigheden vóór ons? Niet lang geleden sprak ik iemand, die een voorgenomen reis door omstandigheden niet kon uitvoeren. Er zou voorlopig wel niets van komen. Misschien in dit leven wel niet. Dat vond hij niet erg. Op een nieuwe aarde zou er nog gelegenheid genoeg voor zijn!

Hoe het daar precies uit zal zien weet ik niet en dat zal wel geen mens weten. En we moeten er maar niet veel over fantaseren. Het zal allicht anders worden dan wij ons voorstellen. Maar één ding is zeker: Het zal niet tegenvallen. Stel je voor: Geen zonde meer! En geen ziekte meer! Geen dood meer! Geen duivel of boze geest meer! Geen vlees en wereld meer! Geen gebroken idealen en geen teleurgestelde verwachtingen! En altijd bij de Here! En Hij altijd bij ons! Zouden we in dat vooruitzicht niet een beetje meer blij zijn, dan wij gewoonlijk zijn? En zouden we dat ook niet een beetje meer moeten laten merken?

H. J. Jager.

Canterbury naar Rome

III

Aartsbisschop dr Geoffry Fisher

Dit is de naam van de tegenwoordige aartsbisschop van Canterbury, de man die op 2 december j.l. een beleefdheidsbezoek bij Paus Johannes XXIII heeft gebracht.

Wie is hij, deze dr Fisher?

In de pers werd in de maand december van hem geschreven, dat hij in 1897 geboren is als zoon van een predikant op het platteland. Hij bezocht een school te Marlborough, waar hij een begaafd leerling moet zijn geweest. Daarna studeerde hij te Oxford theologie en oude talen. Na zijn studie keerde hij als leraar oude talen naar de school te Marlborough terug. Op 27-jarige leeftijd werd hij op aanbeveling van de latere aartsbisschop Temple, benoemd tot rector van het internaat van Repton, een school die in Engeland goed aangeschreven moet staan. Achttien jaren bleef hij dit, en was tegelijkertijd van 1927 tot 1929 predikant aan de universiteit van Oxford.

Zonder dat hij zoals gebruikelijk is, een normale predikantsfunctie had bekleed, werd hij benoemd tot bisschop van Chester. In 1939 volgde zijn benoeming tot bisschop van Londen, een belangrijke post, waar hij een energieke en doortastende persoonlijkheid bleek te zijn. In 1945 werd hij aartsbisschop van Canterbury. Hij heeft koningin Elisabeth gekroond. In 1955 deed hij van zich spreken door zijn bemoeiing met de kwestie prinses Margaret en Peter Townsend. Hij heeft zich toen met kracht verzet tegen een tweede huwelijk van gescheiden personen. En enkele maanden geleden heeft hij de prinses ten aanschouwe van de ganse wereld in het huwelijk kunnen verbinden met haar tegenwoordige echtgenoot.

* * *

Herbert Tauber schreef in een artikel in Elseviers Weekblad van 10 december, dat in de tijd van Peter Townsend, de mensen in de Londense bioscopen floten, wanneer in het weekjournaal de aartsbisschop op het witte doek verscheen. Zij namen het hem kwalijk dat hij in de affaire Margaret en Peter als spelbreker optrad.

Men heeft hem in Engeland in de kringen van het grote publiek, dat de bioscopen pleegt te bevolken, niet kwalijk genomen dat hij zijn bezoek bij de paus heeft gebracht. Ik denk integendeel. Er is veel aan het veranderen in de verdraagzaamheid van het grote publiek ten aanzien van kerkelijke en godsdienstige vraagstukken. Het is een verandering niet zozeer in verdraagzaamheid als wel in onverschilligheid ten aanzien van kerkelijke en godsdienstige vraagstukken. Het oecumenische scheepje heeft wind en getij mee in deze eeuw. De zoeven genoemde schrijver in Elseviers Weekblad herinnert er aan, dat nog in deze 20e eeuw, de engelse koning bij zijn beëdiging in het Hogerhuis, overeenkomstig een uit 1689 daterende formule, de verering van de maagd Maria en de heiligen, benevens de mis uitdrukkelijk als „bijgeloof en afgoderij” moest afzweren. En toen Eduard II een tolerante formule invoerde, werd alomt eropen: „geen papsme!” En nu tolereert Engeland, dat het hoofd van de officiële staatskerk persoonlijk met de paus gaat praten alsof de paus een goede vriend is, hoofd van een bevriende kerk.

* * *

Ik moet hier de opmerking bijvoegen, dat de Engelse Kerk met haar organisatie, met haar bisschoppen aan het hoofd, haar liturgie, haar weelderige priesteruitrusting en het rijkelijk versierde kerkinterieur, voor ons besef dicht bij de Rooms Katholieke Kerk is blijven staan. Haar bisschoppen zijn deftige kerkvorsten, en de wijding, die deze ontvangen draagt evenals dat bij Rome het geval is, een onuitwisbaar karakter, zoals dat heet. Dat wil zeggen, is men tot geestelijke gewijd in de Engelse Kerk, dan raakt men dit ambt nooit meer kwijt. Het is inklevend in de persoon van de ambtsdrager. Dit is een trek die uit een zuiver Roomse gedachtegang omtrent het ambt, ontspringt. We zijn hier ver van de inzichten die de reformatie aan de Schrift heeft ontleend inzake de ambten in en buiten de kerk.

Binnen deze Kerk zijn zeer uiteenlopende stromingen. Men spreekt van de „High Church”. De High Church-mensen zijn wel

erg hoog en kerkvorstelijk en onaantastbaar in hun gevoelens. De High Church is de kerk van de theologen, voor een deel uiterst vrijzinnig. Men spreekt ook van de Low Church. De Low Church-mensen zijn over het algemeen lager bij de gewone kerkgrond. Dichter bij het gewone bijbelse evangeliewoord. Dichter bij de mensen derhalve ook!

In de Kerk van Engeland van deze tijd is een uitgesproken evangelische stroming aanwezig. Maar het is bepaaldelijk niet de stroom van de grote figuren, die aan de top staan. Natuurlijk viert in deze Kerk met haar humanistische, tolerante ideeën en oecumenische, ruime denkbelden bij de topfiguren, die de leiding in handen hebben, de wind en het getij van deze tijd, haar schone triumpfen. Waarom zou men niet trachten alle christenen met elkaar in vriendschap en als het kan in hechte enigheid, waar mogelijk, te doen leven? Waarom zou men niet tegenover de ideologische en politieke eenheid van het communistische blok, trachten alle christelijke kerken in de ruimste zin te verenigen in een soortgelijk, althans ideologisch blok?

Wij voor ons willen de gang van Canterbury naar Rome graag in dit raam zien gesteld.

Wanneer men dan bovendien dit bezoek in combinatie ziet met de verkiezing van Kennedy tot president van Amerika, dan is dit in de Angelsaksische wereld stellig een grote gebeurtenis, een belangrijke schrede van de oecumenisch gezinde geesten, zowel bij Rome als bij belangrijke groepen en prominente figuren in de hedendaagse zogenaamde protestantse wereld.

Ik vind het naïef van Herman Tauber als hij schrijft in het bovengenoemde artikel, dat er niets anders achter dit bezoek van dr Fisher aan de paus schuilt dan „de eenvoudige wens van de leider van een grote christelijke gemeenschap, met de leider van een andere grote christelijke gemeenschap persoonlijk bijeen te komen en in persoonlijke barmhartigheid en broederliefde van gedachten te wisselen”. Ik geloof dat de caricatuur in de „Spectator” het niet ver mis heeft, als de tekenaar de beide kerkvorsten tekent onder het oog van twee toezieende priesters van het Vaticaan, die elkaar toefluisteren: „Wat Marx te samen voegt dat zal de mens niet scheiden”. Terecht: „de grote uitdaging, die het wereldcommunisme voor de kerken

vormt, is één van de voornaamste motieven voor de toenadering, die zich de laatste tijd manifesteert”. Natuurlijk is voor de bijbelse christenen, deze toenadering een toenadering, die op het niveau ligt, dat we „werelds” noemen. Rome en de Reformatie zullen elkaar alleen dan kunnen vinden als één van beiden óf als beiden loslaten wat zij belijden. Niet alleen moeten wij, om met Rome een fusie te kunnen aangaan, loslaten wat we belijden, maar Rome moet dat op haar beurt niet minder doen. Ook bij Rome zijn tegenwoordig figuren die een eind op weg zijn dat te doen. Zullen de kerken tot elkaar naderen dan moet dat een naderen in de Waarheid zijn.

(Wordt voortgezet)

J. Meester.

Ervaringen van een Koopvaardij-predikant

VIII

Het wordt zo langzamerhand tijd deze reeks artikelen te beëindigen.

Tot besluit wil ik in twee stukjes nog wat mediteren over mijn bevindingen. Aan het slot van het vorig artikel vroeg ik of u de moraal van het verhaal begreep. Misschien heeft u toen gedacht aan een bedekte aanslag op uw portemonnaie. Dat was wel een beetje de bedoeling. We hopen dat door deze publicaties uw belangstelling en medeleven voor het werk is gewekt en dat de kerk van Rotterdam-Feijenoord dit bemerkt aan de col-

lecten en giften. Dit was echter maar een nevenbedoeling bij mijn vraag.

Wanneer ik het geheel van mijn belevenissen gedurende drie maanden zwerven overzie, zijn er twee dingen die mij hebben getroffen.

Uit de bijbel hebben we geleerd dat de wereld in het boze ligt.

Deze waarheid blijkt in onze dagen zo zonneklaar, dat het helemaal geen kunst is om de ongerechtigheid en afval in de wereld rondom ons te signaleren. Als Gereformeerden hebben wij een erkende bedrevenheid in het opmerken en analyseren van de afval

Populair-wetenschappelijke schetsen

De ootmoed volgens Calvijn

II

De heiligheid en de gerechtigheid Gods

God openbaart Zich ook in Zijn heiligheid en Zijn gerechtigheid. En welk een heiligheid, welk een gerechtigheid! Niet die, welke door de menselijke geest worden uitgevonden, maar die ons in de Schrift zijn beschreven. Hij is Degene door Wiens licht de sterren worden verduisterd en de hemelen hun glans zien verbleken, Wiens gerechtigheid Zijn engelen doet terugdeinzen — want zij zijn onrein in Zijn ogen — en in Zijn heiligen de verdorvenheid aan het licht brengt.

In de tegenwoordigheid van zijn God, kan de mens noch rechtvaardig, noch rein verklaard worden. In zijn **Preken over het Boek Job**, komt Calvijn dikwijls op dit onderwerp terug. Indien de sterren, die in de nacht zeer helder schijnen te schitteren, al haar glans verliezen bij het licht der zon, wat zal er dan gebeuren met de grootst denkbare onschuld in de mens, wanneer zij wordt vergeleken bij de reinheid Gods? Dan blijkt in welk een ellendige toestand de val van Adam ons heeft gebracht: wij zien ons als gevallen uit de staat der rechtheid, afgekeerd van het doel waartoe wij zijn geschapen. Ons ganse leven wordt nauwkeurig getoetst: de meest geheime gedachten van ons hart blootgelegd; ons geweten, hoewel het weerstand biedt en uitvluchten zoekt, wordt gedwongen aan het licht te brengen, zelfs wat het had vergeten! We leren sommige van onze ondeugden zien. Wanneer wij menen iets goeds van onszelf te hebben, en God naar voren treedt, wordt alles verzwolgen en vernietigd door Zijn oneindige heerlijkheid!¹⁾ Niets blijft ons over. Het besef van deze ellende moet alle roem en verwaandheid in ons wel terneerslaan, ons met schaamte overladen, ons vernederen, opdat wij klagen en al klagend smachten naar onze verloren waardigheid.²⁾ De goddeloze is, daar hij God niet kent, steeds opstandig en onbeschaamd; **daarom kan niets de hoogmoed van het vlees breken dan de kennis Gods.**³⁾

Dit gelijktijdig besef van de heiligheid Gods en van onze zonde kan voorzeker ten

dele intuïtief zijn; toch is het de wet die, in de Schrift, ons de **gerechtigheid** Gods laat zien, en zowel onze geestelijke zwakheid als de ongerechtigheid die daarvan het gevolg is, in het daglicht stelt.

Onze geestelijke zwakheid, want onze natuur, verdorven en snood als ze is, staat vijandig en dwars tegenover de regel van Zijn gerechtigheid.⁴⁾ „Wanneer wij onze krachten beproeven bij het betrachten van de wet Gods, hebben wij door de moeite die ons dat kost, alle aanleiding onze hoogmoed het zwijgen op te leggen; welke hoge dunk wij van te voren over die krachten mogen hebben, wij beseffen dan hoezeer ze bezwaard zijn met zulk een drukkende last, dat ze wankelen, struikelen, vallen en ten slotte volkomen bezwijken”.⁵⁾

Onze ongerechtigheid en onze onreinheid,

want onze bekwaamheid, die machteloos is en onbekwaam tot het goede, kan niet beantwoorden aan de volmaaktheid der wet.⁶⁾ Als de wet de gerechtigheid Gods laat zien, dat wil zeggen de gerechtigheid die Hem aangenaam is, berispt ze ons over onze ongerechtigheid, overtuigt er ons van, brengt ons tot een bekentenis en verdoemt ons. In de weegschaal van de wet Gods zien wij hoe onmetelijk ver wij van de ware heiligheid zijn verwijderd, hoe vol wij daarentegen zijn van ongerechtigheden, waarvan wij te voren meenden vrij te zijn.⁷⁾ Wij kunnen niet anders dan constateren dat wij ons wentelen in het slijk der zonde. Laatlunkendheid, eigenwaan, huichelarij en de taaie handhaving daarvan verdwijnen.

Welnu, de wet daagt ons **voor de rechterstoel Gods** en doet ons daar verschijnen. Zo wij zagen op de naaste, zouden wij nog aanleiding hebben tot zelfvoldaanheid: een vergelijking zou in ons voordeel uitvallen en ons verblinden. Maar voor Gods rechterstoel ontbreekt aan elk menselijk oordeel, elke menselijke maatstaf, elke subjectieve toetssteen, alle waarde en kracht.⁸⁾

Wij zien dat het hier geen spel betreft, herhaalt Calvijn graag. Wij moeten aan God denken **zoals Hij is**, aan Zijn gerechtigheid. „Welnu, deze wordt mateloos geminacht en bespot, wanneer men niet erkent, dat ze zo volmaakt is dat zij niets aanvaardbaar acht, tenzij het volstrekt volledig, zonder enige

smet en van een onberispelijke volmaaktheid is”.⁹⁾

„Volgens de ware regel van de gerechtigheid zijn alle werken der mensen naar hun waardigheid beoordeeld, niet dan vuilheid en gemeenheid; wat men gewoonlijk voor gerechtigheid houdt, is louter ongerechtigheid voor God, beoedeling wat voor reinheid, schandelijkheid wat voor eer gehouden wordt... God wordt nooit recht geprezen tenzij onze schandelijkheid wordt aan het licht gebracht; nooit waarlijk verheerlijkt tenzij onze trots gebroken wordt; nooit geroemd tenzij wij ondergedompeld worden in schande en neergelegd in het stof.”¹⁰⁾ De tegenwoordigheid Gods is ons onverdragelijk, doordat wij dan beginnen te gevoelen dat wij niets zijn. „Het is noodzakelijk, zegt Augustinus, dat alle wapenen der goddeloosheid worden verbroken, verbrijzeld, verbrand, dat gijzelf weerloos achterblijft, zonder enige hulp in uzelf”.¹¹⁾

Laten wij dus onze rijkdommen, of liever onze armoede op de juiste waarde schatten, hebben wij die leren inzien, laten wij ons dan, als vernietigd tot in het diepst van onze ziel verootmoedigen. Er blijft ons niets over waarop wij ons kunnen beroemen!

De vrijwillige ootmoed van de gelovige

Wij weten hoe onaangenaam bovenstaande woorden, die toch het onderricht der Schriften op de voet volgen, de moderne mens in de oren kunnen klinken! Het aantal is legio van hen die op grond van hun duidelijk zichtbare stipte wetsbetrachting, aarzelen die op zichzelf toe te passen.

Maar wij moeten niet denken, dat deze ootmoedigheid ons wordt afgeperst, dat dit mishagen aan onszelf ons met geweld wordt opgedrongen, als een onvermijdelijk, voor ons onaanvaardbaar iets. Zeker, God openbaart Zich aan ons met een volkomen vrijheid, Hij brengt ons door de werking van Zijn Heilige Geest tot onderwerping, dringt door in ons inwendig bestaan en doet al onze verworven opvattingen als een kaartenhuis ineenstorten. Betrof het slechts een uitwendige werking Gods, die dus buiten ons hart omging, die lijdelijk of tegen onze wil werd ondergaan, dan zou er geen sprake meer zijn van ware ootmoedigheid, maar van **vernedering**, en zouden wij berustende of onderworpen gevoelloze mensen zijn. Maar, de ware ootmoedigheid is actief; ze wil dat de mens onder de inwendige invloed van Woord en Geest, zichzelf van binnen uit verootmoedigt; zij moet het gevolg zijn van een bewuste stap, van een vrije aandrif, van een vurig verlangen van een positieve toestemming.

God openbaart ons Zijn gerechtigheid en

*) Per abuis was boven het eerste artikel van deze reeks de titel van de vorige, nl. „Antieke Theologieën” blijven staan. De lezer zal deze fout uiteraard reeds hebben gemerkt. Red.

onzer dagen. Daarin zijn we als onze vaderen, die op dit punt ook hun mannetje stonden.

Wanneer je kennis maakt met andere landen en volken merk je hoe groot die afval is. Ik wil daar ook niets aan afdoen; het is nog erger dan menig scribent denkt.

Wanneer je meemaakt hoe in het éne land een verschrikkelijke drankzucht heerst, in het andere land op zedelijk gebied ergerlijke toestanden zijn, wanneer je in grote havensteden op je hoede moet zijn voor mogelijke aanslagen, als je ziet hoe er in de havens van Londen gewerkt en gestaakt wordt, kom je wel zo één en ander aan de weet.

Er is ook iets van waar wanneer men zegt dat ons land een paradijs van orde en rust is, al is men druk bezig de „achterstand” in te lopen.

Wij zijn als volk bijzonder gezegend. De invloed van de kerk op het volksleven is hier groter dan elders.

Van het kerkelijk leven in het buitenland heb ik geen studie gemaakt. Mijn kennis daarvan heb ik verworven in het bijwonen van diensten en in gesprekken met predikanten. Het is geen eenvoudige zaak om buitenlandse predikanten wat te oriënteren over het kerkelijk leven in Nederland.

Levendig zal ik mij altijd herinneren het gesprek met een Duits predikant voor doofstommen in vluchtelingen-kampen, die eens bij mij kwam binnenvallen met de uitroep: „Was ist doch ein und dreissig”.

Deze man stond dagelijks oog in oog met de grootste ellende en luisterde geïnteresseerd en toch wat verbaasd naar mijn uiteenzettingen over de vrijmaking.

Toen ik in Bordeaux de plaatselijke predi-

kant ging uitleggen dat ik behoorde tot de Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) meende hij licht te zien door te vragen of wij de kinderen wel doopten. Later bleek dat men in Frankrijk een vrije kerk kent, waar men dit niet doet. Hij liet mij zien een Franse vertaling van het herderlijk schrijven van de Synode van de Hervormde Kerk over het Rooms Katholicisme. Hij preeste dit geschrift en vertelde, dat men vooral met oog op de voorlichting van de jeugd dit geschrift in het Frans had vertaald. Voor een Fransman is het verschil tussen Hervormd en Gereformeerd wat de klank betreft wel een beetje dwaas.

Enfin, u begrijpt wel, dat je niet zo gauw klaar bent voordat je de vrijmaking duidelijk hebt gemaakt.

De buitenlanders staan wat onwennig en verbaasd, terwijl in Nederlandse ogen het kerkelijk leven in het buitenland erg magertjes is met alle gevolgen van dien.

Daarom mogen wij dankbaar zijn voor de vele voorrechten die wij in ons land in de reformatie hebben ontvangen, al moet daar direct bij gezegd worden dat enige bezinning rondom die voorrechten toch wel gewenst is.

Er is in de wereld dus veel zonde en afval. Helaas blijven velen bij de constatering van deze feiten staan.

Dan word ik altijd een beetje wrevelig en ga ik het een vervelend verhaal vinden.

De bijbelse boodschap omvat meer dan het stuk der ellende.

De Schrift leert dat de verlossing niet minder werkelijkheid is dan de ellende. Onze Koning Jezus Christus heeft getriomfeerd over de boze en Zijn kerk op deze aarde leeft

uit die wereldwijde overwinning.

Het is nog niet zo lang geleden dat wij vrijwel algemeen de overtuiging waren toegedaan, dat wij de wereld voor Christus moeten veroveren. Uit die opdracht vloeide voort de arbeid in Gods Koninkrijk in staat, maatschappij, school, wetenschap enz. We denken dankbaar aan de grote bloei van het Gereformeerde leven in het laatst van de vorige en het begin van deze eeuw. In de antithese, die de Schrift ons leert, streden wij voor de verwerkelijking van Gods Koninkrijk in deze wereld.

In de dertiger jaren leerde ik van wijlen Ds S. G. de Graaf, die een hartelijk voorstander was van alle arbeid in het Koninkrijk, dat we niet moeten vergeten dat de wereld niet pas veroverd wordt wanneer wij in antithese onze actie inzetten, maar dat de wereld veroverd is door Christus. In heel ons Christelijk leven gaan wij door het geloof in tot de rijkdom van Christus. Het is mij wel gebleken dat deze opmerking zin heeft gehad. Het is wel een beetje typisch Nederlands Gereformeerd te menen dat Gods werk begint, wanneer wij onze actie beginnen, zodat God of gelijk met ons, of achter ons aan komt.

Het gevaar is helemaal niet denkbeeldig dat wij ons werk met het werk van God gaan vereenzelvigen.

Wanneer wij bij voorbeeld spreken over Gods werk in Canada, denken de meesten van ons direct aan de Canadian Reformed Churches. Nu zeg ik niet dat we hier niet van Gods werk mogen spreken, maar wel dat we niet moeten denken dat het werk Gods in Canada is begonnen toen daar Gerefor-

brenkt ons die in herinnering; maar ook wij „moeten ons bezinnen op de gerechtigheid Gods”.¹²⁾ God zetelt in Zijn rechterstoel krachtens een oppermachtig recht, dat niemand Hem kan betwisten en roept ons daar ter verantwoording. Laat ieder zich dus „Hem daar voorstellen in Zijn zetel”¹³⁾ en „zichzelf stellen voor den Hemelsen Rechter, zich van ganser harte vernederen en in het stof werpen”.¹⁴⁾ God is alomtegenwoordig; maar „wij moeten in Zijn tegenwoordigheid verschijnen”.¹⁵⁾ God doet Zijn majesteit uitstralen; maar „wij hebben te wensen, dat Hij ons die doe gevoelen”.¹⁶⁾ God vernedert ons; maar „wij moeten ons tot in het stof bukken voor Hem, ons vernederen, alsof wij alle eigen leven hadden verloren”¹⁷⁾ en dat geheel vrijwillig¹⁸⁾ en gaarne.¹⁹⁾ God onderzoekt ons, maar wij moeten onszelf tot dat vrijwillig onderzoek zetten, want wij moeten vrijwillig een volmaakte ootmoed leren om tot vernedering te komen en onszelf alle zelfverheffing te benemen.²⁰⁾ „Wij moeten in ons geweten afdalen en ons zó reinigen, dat wij geen spoor van hoogmoed en verwaandheid in ons over laten”,²¹⁾ „want God kan pas waarlijk verheerlijkt worden als de mens zichzelf geheel naakt uitschudt”.²²⁾ „Wie juiste zelfkennis bezit, heeft weinig stof tot roemen”, herhaalt Calvijn. „Wie goed bedenkt hoe ernstig het is het recht Gods te hebben geschonden, zal niet rusten voor hij in zijn ootmoed God de eer heeft gegeven”²³⁾ De ere van de God van Jezus Christus, zie daar het doel van de Christelijke ootmoed.

Hier moeten twee opmerkingen gemaakt worden.

Die zwakheid en die zonde, die wij in ons ontdekken, betreffen in de hoogste mate ons persoonlijk, en niet onze naaste. Hij die, in navolging van de tollenaar uit de gelijkenis, zich voor God verootmoedigt, wordt volstrekt niet getroost door de gedachte aan de zonden van andere mensen, of door gemeenplaatsen als deze: „Alle mensen zijn zondaren.... Volmaaktheid is nu eenmaal hier beneden niet te vinden”, etc. De waardebevestiging van ons leven en onze persoon voor Gods aanschijn gaat niet via die van onze naaste: de aard van andere mensen verandert de onze niet. Een Calvinist is geen pessimistisch en ergdenkend criticus, die anderen neerhaalt en veroordeelt; hij is een scherpzinnig man, een hartstochtelijke waarheidszoeker, die voor zichzelf van alle bedrog en alle ijdele inbeelding afziet. Integendeel, zoals wij zullen zien, leert hem de kennis van zijn zonde verdraagzaamheid, welwillendheid jegens anderen, liefde. Daar hij zichzelf beter kent dan wie ook, veroordeelt hij zichzelf meer dan iemand anders en dat is hem voldoende.

Het recht tot oordelen, dat weet hij, komt slechts aan God toe en aan Zijn, in Zijn Naam verkondigd Woord.

Verder heeft die kennis van onze zwakheid en onze zonde niets te maken met een ziekelijke neiging tot zelfkwelling; zij loopt niet uit op een chronisch minderwaardigheidscomplex, tegenover zichzelf of anderen, op een afstand doen van onze levensroeping. Ootmoed is geen wanhoop; integendeel, hij leidt ons tot de genade en de genadegaven Gods. Alle vermogen in de mens moet verbroken en verbrijzeld om in hem Gods macht op te richten.²⁴⁾

Ten slotte is ootmoed uitsluitend in ons voordeel, en daarom verplicht God ons daartoe uit liefde. Ootmoed is niet een doel op zichzelf maar de enge poort der genade: „Er is niets waarnaar wij zó moeten verlangen als naar zelfvernederen. En waarom? Het is het enige kanaal dat wij hebben, waarlangs wij alle genadegaven Gods ontvangen.”²⁵⁾

Het mishagen aan onszelf eindigt bij het weibehagen Gods, bij het verlenen van Zijn genade, want God wederstaat de hovaardigen, maar aan de nederigen geeft Hij genade. „De gestrengheid van dit onderzoek moet worden voortgezet, totdat het ons tot een volkomen verslagenheid gebracht heeft en ons op die wijze toebereid heeft tot het ontvangen van de genade van Christus. Want wie meent daarvan te kunnen genieten zonder alle hoogheid des harten te hebben afgelegd, vergist zich deerlijk. Wij moeten zó overwonnen worden, dat, van alles ontbloot, wij door onze armoede gedwongen worden in God te zoeken wat ons ontbreekt.... Wanneer zulk een onderzoek heeft plaats gehad, zullen wij klaar zijn om de genade Gods te ontvangen en Hem er voor te verheerlijken, wanneer wij die ontvangen hebben”.²⁶⁾ Het enig middel tot zelfvernederen is dat, na gans ontledigd en arm te zijn geworden, wij plaats inruimen voor de barmhartigheid Gods, want aan de nederigen die Hij wil redden, laat God niets over dan de hoop op Hem.²⁷⁾ De ootmoed van de mens en de barmhartigheid Gods vormen een onafscheidelijk geheel. „Hoe krachtelozer gij in uzelf zijt, hoe eerder God u aanneemt”, zegt Augustinus.

Laten wij dus op onze hoede zijn, uit vrees dat wij, trachtend onszelf te mishagen en te haten, niet overmand worden door zulk een vrees, dat het zover zou komen, dat wij geheel bezweken. Dan zouden wij gevaar lopen van God te vervreemden en Hem te ontvluchten, terwijl juist „door berouw God ons tot Zich trekt”.²⁸⁾ De arglistigheid van Satan is er altijd op uit datgene, wat voor onze

zaligheid onontbeerlijk is, in vergif om te zetten. Verhovaardigt de mens zich, dan is Satan de overwinnaar, verootmoedigen wij ons, dan is hij de nederlaag nabij. Van dat ogenblik af tracht hij hen, die hun ellende kennen tot een wanhoop te brengen, die hun van alle hoop op God berooft, hun alle geloof aan Zijn barmhartigheid ontnemt, en ontbegankelijk maakt voor Zijn genadegaven. Het besef van onze zwakheid moge ons de adem benemen, dat van de genade veroorlooft ons te herademen. Daarom „is er geen gevaar dat de mens zich te veel verootmoedigt, als hij maar inziet, dat hij in God moet herwinnen wat hem ontbreekt”,²⁹⁾ als hij maar nooit vergeet de weldaden die God hem heeft verleent en die Hij hem zonder ophouden mildelijk blijft schenken. De vrees die eindigt in ootmoed, en ons niet de hoop op vergiffenis ontnemt, kan niet ondragelijk zijn.³⁰⁾ „Laten wij onze eigen rechter zijn, opdat wij niet geoordeeld worden, laten wij onszelf veroordelen om door Zijn oneindige genade en goedheid vrijgesproken te worden”.³¹⁾

1) Preken over Job 25 : 5, no 94, O.C. XXXIV, 415.

2) II, I, 3.

3) Jes. 36 : 18 en I Cor. 14 : 25.

4) II, VII, 1.

5) II, VII, 6.

6) II, VIII, 1.

7) II, VII, 6.

8) III, XII, 2.

9) III, XII, 1.

10) III, XII, 4; Daniël 4 : 37. „Wij moeten bedenken hoe wij die Hemelse Rechter zullen kunnen antwoorden wanneer Hij ons zal oproepen om rekenschap te geven.... Die vreselijke stem die ons zal doen sidderen: Zo Gij, Here! de ongerechtigheden gadeslaat: Here! wie zal bestaan? (Ps. 130 : 3)”. (III, XII, 1).

11) II, II, 11.

12) III, XII, 4.

13) III, XII, 1.

14) III, XII, 1.

15) Dan. 9 : 19.

16) Preek 154 over Job 40; O.C. XXXV, 442.

17) Dan. 9 : 19.

18) Preek over Job 31 : 27; O.C. XXXIV, 686.

19) 1 Petr. 5 : 5.

20) II, VIII, 1.

21) Deut. 7 : 5—8, XXVI, 54.

22) Hab. 1 : 16.

23) III, III, 16.

24) II, II, 1.

25) Preek 28 over Job 7; O.C. XXXIII, 51.

26) III, XII, 5; Preek over Ezech. II; O.C. XXXV, 549; Preek over Deut. 7 : 5—8; O.C. XXV, 519.

27) III, II, 6.

28) III, III, 15.

29) II, II, 10.

30) III, III, 15.

31) Preek 150 over Job; O.C. XXXV, 394.

meerde emigranten in de vorige eeuw en in deze eeuw in Canada kwamen.

Laat ons niet alleen bedenken dat God die grote wouden en meren en alles daar geschapen heeft, maar ook dat Jezus Christus in Zijn dood en bloedstorting dit land veroverd heeft. Het is alles van Hem; Hij trekt altijd voor ons uit, het wordt niet van Hem het is van Hem. De ongelovigen die op aarde leven plegen alleen maar roofoverval op wat van de Here is.

Hier kom ik aan het tweede dat mij op mijn tochten getroffen heeft. In allerlei dingen heb ik gemerkt dat deze wereld, waarin wij met het evangelie rondtrekken van Christus is en dat wij uit Zijn overwinning leven. Dit is beschamend en bemoedigend. Toen ik weer thuis was, heb ik de eerstvolgende zondag gepreekt uit Openb. 12 vers 15 en 16: „En de slang (satan) wierp uit haar bek water achter de vrouw (de kerk) als een stroom, om haar door de stroom te laten medesleuren. En de aarde kwam de vrouw te hulp en de aarde opende haar mond en verzwoeg de stroom, die de draak uit zijn bek geworpen had”.

Hier worden die beide werkelijkheden aangewezen. De verleiding van de boze, maar ook de hulp van de aarde die van Christus is.

Wij moeten het Koninkrijk van God niet te

veel afmeten naar de historie van kerk en volk in Nederland. Zeker, het staat voor mij vast dat wij naar het Woord Gods in deze dingen willen leven, maar we moeten niet vergeten dat wij in het verstaan van Gods Woord mensen zijn, aan wie niets menselijks in opvoeding en geschiedenis vreemd is. Het is mij dikwijls opgevallen hoe moeizaam en zwaar onze gang als Gereformeerden in Nederland kan zijn, wij leven zo aarzelend en krampachtig. Wanneer ik in de bijbel lees b.v. over Daniël aan het hof van de goddeloze Nebucadnezar, valt het mij op dat zijn schreden door deze wereld veel lichter zijn dan de onze, terwijl hij toch heel goed de grens wist. Vinden we hetzelfde niet in het evangelie bij Hem, Die gezegd heeft: „Mijn juk is zacht en Mijn last is licht”?

Met deze dingen ben ik niet klaar gekomen, maar het stemt tot nadenken wanneer je gedurende drie maanden trekken door een boze wereld meer blijken ontmoet van Christus overwinning dan in een soms waterdicht georganiseerd kerkelijk en Gereformeerd leven in Holland.

Hiermede wil ik u niet een soort program aanbieden, het zij slechts ter overweging aanbevolen.

(Slot volgt)

Van der Kwast.

Vertaling rede Dr F. A. Schaeffer*)

gehouden voor de Theologische Hogeschool te Kampen, op 30 november 1960

I

Voordat ik iets over mijn werk ga vertellen, wil ik eerst zeggen, dat ik het zeer op prijs stel, dat ik in de gelegenheid word gesteld hier voor de Theologische Hogeschool te spreken. Ik ben hierdoor diep geroerd en ben dankbaar voor deze gelegenheid. Ik wil U zeggen, dat ik mijzelf heel nauw met U verbonden voel, omdat ook ik een gereformeerde achtergrond heb, een gereformeerde beïjndenis, die zich baseert op Gods Woord ook in deze tijd van ongelof. In deze verbondenheid kom ik vanavond hier en ik bid dat de Here onze tijd samen zal zegenen.

Toen mij gevraagd werd te spreken over mijn werk, kwam ik onmiddellijk voor het probleem te staan of ik U bijzonderheden hierover zou vertellen dan wel zou spreken over wat ik denk dat nodig is om de intellectuele ongelovigen van onze generatie te bereiken. Ik geef de voorkeur aan het laatste.

Wij zijn dankbaar dat de Here ons tot dit zeer speciale werk geroepen heeft. Wij hadden geen plannen gemaakt om het op deze wijze te doen, maar het van de Here verwachtende, heeft Hij ons hierin geleid. Hij brengt tot ons in de Zwitserse Alpen en in onze Bijbelklassen, die over heel Europa verspreid zijn, intellectuele ongelovigen, die een leidende rol zullen spelen in onze afvallige 20e eeuw. Met dit als achtergrond zou ik vanavond willen spreken over het werk, waarin de Here ons deze afgelopen 5½ jaar geleid heeft.

We wonen in een dorpje, Huémoz genaamd, dat gelegen is in de Zwitserse Alpen. Het is een heel klein dorp en vandaag is het niet belangrijk meer, maar vroeger was dat wel het geval, want toen Farel in Zwitserland begon te preken en daardoor een weg baande voor de reformatie, kwam hij ook in Huémoz en men heeft hem toen daaruit weggedreven met stokken en stenen. Wij zijn dankbaar dat wij daar nu datzelfde evangelie mogen verkondigen, waarvoor hij, zo vele jaren geleden, werd weggejaagd.

Wij zijn begonnen met één chalet, nadat we kort daarvoor uit het Rooms Katholieke deel van Zwitserland waren gezet. U bent U er misschien niet van bewust, dat R.K. Zwitserland moeilijker te bereiken is met het evangelie dan Italië, ofschoon minder moeilijk dan Spanje. Wij zijn uit het R.K. deel van Zwitserland gezet door de R.K. Kerk, omdat één van de leidende figuren uit dat dorp tot geloof gekomen was. Na veel gebed en in vertrouwen opziende naar de Here, zijn

wij nu ongeveer 5½ jaar geleden in dit plaatsje gekomen. We hadden daar een chalet voor ons eigen gezin en we wisten niet hoe de Here dit werk verder zou leiden. Onze oudste dochter Priscilla begon haar studie aan de Universiteit van Lausanne en de tweede week dat we in Huémoz waren ontmoette zij in Lausanne een Amerikaans meisje dat haar vroeg: „Heb jij enig doel in je leven?” Zij merkte dat dit meisje Oosterse godsdiensten, zoals het Boeddhisme en het Hindoeïsme, had gestudeerd en dat zij zich hiertoe zeer aangetrokken voelde. Priscilla stelde dit meisje voor een weekend mee te gaan naar het chalet, in de hoop dat ik dit meisje met haar problemen zou kunnen helpen. Dat weekend zaten we in onze eetkamer en we praatten en praatten. Hierna ging ze weer terug naar Lausanne, worstelende met haar vragen en de antwoorden die de Bijbel gaf. De volgende week kwam ze terug en bracht een ander meisje mee, en het daarop volgende weekend kwamen er vier. En dat was het begin van het werk, dat wij nu doen, en het is doorgegaan tot nu toe, daar de ene student de andere meebracht. Ons werk is niet alleen onder studenten, er komen mensen bij ons van verschillende leeftijd, allemaal mensen met vele problemen, maar het belangrijkste werk is onder studenten, omdat zij degenen zijn die worstelen met de fundamentele levensvragen. Zo is het werk gegroeid, de een vertelde de ander erover, en nu staan we in verbazing erover, dat de mensen komen letterlijk van de einden der aarde. Het is geen Amerikaans werk in die zin, dat zij die komen voor het grootste deel Amerikanen of Engels sprekend zijn en ook niet in die zin, dat zij die met ons samenwerken van een Engels sprekende achtergrond komen. Ook de werkers vormen een internationale groep.

Het werk is heel rustig. Wat wij doen gaat met een rustige discussie gepaard. We hebben een huiskamer met een open haard en aan het begin van de avond gaan we daar zitten met een kopje thee. Soms zijn er maar weinig gasten, soms 25 of 30, en dan beginnen we te praten en heel vaak gaat de discussie door tot 3 of 4 uur 's-morgens. De Here bracht daar tot ons mensen, die het allermoeilijkst te bereiken zijn. Men zal moeten toegeven en zich goed realiseren, dat de Kerk in onze generatie, en ik bedoel de orthodoxe Kerk, niet de intellectuelen bereikt in de verschillende landen. En wij zijn zeer dankbaar, dat de Here juist deze mensen naar ons chalet brengt. Het komt vaak voor, dat een echte communist bij ons komt of iemand die ontvlucht is van achter het IJzeren Gordijn. Ook komen er veel existentialisten. Vele artiesten bracht Hij tot ons, zoals toneelspelers, operazangers, ballet dansers, kortom mensen die onder normale omstandigheden zo moeilijk met het Evangelie te bereiken zijn. Er kwa-

men Joden, die nu Christenen zijn geworden, een aantal Rooms Katholieken en zeer veel vrijzinnigen, die nu tot een vast geloof in de Here Jezus Christus zijn gekomen.

De volgende stap bij ons werk was, dat enige studenten uit Lausanne mij vroegen of ik bereid was naar Lausanne te komen om daar eens in de week in de nabijheid van de Universiteit een Bijbelklas te houden. Ik herinnerde mij toen ik dit in gebed aan de Here voorlegde, dat Jean Paul Sartre in twee cafés in St. Germain des Prés in Parijs de leer van het existentialisme predikte. Hij had geen professoraat in de filosofie, maar ik wist dat hij vanuit deze twee café's vele mensen heeft bereikt met zijn existentialistische leer. Toen dacht ik: wanneer Sartre dit gedaan heeft voor het existentialisme, kan ik dit misschien doen voor Christus. Daarom zei ik tegen mijn dochter, dat zij een café voor me moest opzoeken, een echt studentencafé. Zij vond het Café de Ville Lausanne en dit wordt nu de zesde winter dat wij daar een Bijbelklas hebben. Deze Bijbelklas is steeds groter geworden. Wij komen bij elkaar in een achterkamer van het café — aan de andere kant van het gordijn zitten studenten te zingen, terwijl ze vaak trachten onze bijeenkomst in de war te sturen door heel hard te schreeuwen, of een radio of juke-box hard aan te zetten. De klas is zo gegroeid, dat ik meestal op de tafel moet gaan zitten, opdat iedereen mij zien kan. Er komen mensen uit allerlei landen. Vaak zijn er 3 of 4 vertalers tegelijkertijd bezig. Iedere week begin ik eenvoudig te zeggen: „Wat zijn Uw vragen” en dan komen deze.

Wat later kwam een operazanger uit Milaan tot bekering en hij vroeg mij of ik een klas wilde beginnen onder de operazangers. Dus begonnen we daar een Bijbelklas in een hotel. Het grootste gedeelte van de klas bestond uit zangers, maar langzamerhand kwamen er ook andere mensen en nu komen er nog maar weinig zangers en bestaat de klas uit het meer gewone type Italianen. De volgende plaats was Champéry, de plaats waar wij door de R.K. Kerk waren uitgezet. Daarna werd ik uitgenodigd voor Bijbelklassen in Villars, Montreux en gedurende enige tijd in Bazel, terwijl wij ook regelmatig een klas in Zürich hebben. Intellectuelen uit Engeland kwamen bij ons en dit leidde tot een uitnodiging om naar Oxford en Cambridge te komen, waar ik nu al enige keren ben geweest om daar voor ongelovigen te spreken. In Huémoz zelf groeit het werk steeds. We hebben daar nu drie chalets in plaats van het ene waar we mee begonnen. Dit is echter maar een korte samenvatting van ons werk, nodig om het volgende dat ik ga zeggen van een achtergrond te voorzien.

Ik ben ervan overtuigd dat het Evangelie van de Here Jezus Christus het antwoord is, dat gegeven moet worden aan de intellectuelen van deze na-christelijke tijd. En ik wil mijn rede vanavond in twee helften verdelen. De eerste helft zou ik willen noemen: de theologische beschouwing van de realiteit van het bestaan van God. De tweede helft, welke korter zal zijn dan de eerste maar zeker niet onbelangrijker; de overweging wat dit werkelijke bestaan van God in de praktijk betekent.

Om onze eeuw te kunnen begrijpen, geloof ik dat we ons moeten realiseren dat we omringd zijn met wat we zouden kunnen noemen het na-christelijke Westen. Ik weet niet hoever van U de Engelse historicus Toynbee hebben gelezen, zeker zullen enigen van U dit wel gedaan hebben, en hoewel Toynbee geen Christen is, is hij wel een zeer scherp waarnemer. Toynbee heeft het volgende opgemerkt en ik geloof dat het voor ons Bijbelgetrouwe Christenen goed is dit te overwegen, n.l. dat onze cultuur is gebaseerd op de wereld van de reformatie, dat onze cultuur een product daarvan is. Hij merkt dan op, dat wij in het Westen deze basis niet langer geloven, maar dat wij wel proberen de cultuur te behouden. En we proberen onder deze cultuur een andere basis aan te brengen, welke nooit deze cultuur zou hebben voortgebracht. Dus, zegt hij, er is een volkomen breuk tussen de basis, die we nu geloven en de cultuur, die we trachten te handhaven. In Oxford wordt deze Toynbee „sombere Toynbee” genoemd en de reden daarvoor is, dat hij tot de conclusie komt dat er een breuk is tussen de cultuur en het geloof. Hij zegt, dat het communisme zal gaan winnen. Nu behoeven we het met deze conclusie niet eens

*) Dr F. A. Schaeffer is predikant van de Bible Presbyterian Church, heeft in die functie lange tijd in St. Louis gestaan, en is sinds 1948 als zendeling in Europa.

te zijn, om de eenvoudige reden dat het communisme in zichzelf verdeeld is. Maar wel moeten we ons realiseren dat wij in onze Noord-Europese wereld het communisme niet behoeven te zien winnen opdat wij zouden verliezen; we kunnen aan onszelf verliezen. En ik geloof dat we dit laatste doen. Wanneer men in contact komt met jonge intellectuelen uit verschillende landen en met verschillende achtergronden, dan gaat men zich realiseren, dat er één ding is dat onze generatie kenmerkt, n.l. dat het intellectuele leven van onze generatie gebaseerd is op het begrip, dat we leven in een niet-persoonlijk universum. Wanneer we niet alleen de filosofen van onze tijd, maar ook de kunstwerken, de muziek, de boeken en gedichten van vandaag beschouwen, dan zullen we dit kunnen begrijpen. Dit alles spreekt ons van hetzelfde.

U kunt het ook van een andere kant bekijken. Wanneer U de ingenieurs, die de atombom en de raketten vervaardigen, aan beide zijden van het IJzeren Gordijn naar hun wereldbeschouwing zou vragen, dan zult U hetzelfde te horen krijgen. U zou ontdekken dat men aan beide zijden zou uitgaan van een materialistisch universum. Wij hebben verschillende mensen bij ons gehad die uit het communistisch blok gevlucht zijn naar het Westen. En wat mij steeds weer opviel was, dat zij allen hetzelfde zeiden. Zij zeiden: „Mr Schaeffer, we zijn met grote moeite ontkomen aan de communisten en wij zijn blij met de vrijheid die we hier hebben, maar we hebben niet gevonden wat we verwacht hadden, n.l. een basis voor die vrijheid”. Wij mensen van het Westen kunnen nu gemakkelijk zeggen, dat zij on dankbaar zijn. Ze hebben vrijheid, ze hebben brood, ze behoren tevrede te zijn. Maar zouden wij ons niet veel meer moeten afvragen, of deze mensen ons misschien ook de waarheid vertellen over

onze cultuur? Is het niet waar wat Toynbee gezegd heeft, n.l. dat we proberen te bouwen op een basis waarin we niet langer geloven? Wanneer deze mensen hier komen vinden ze geen basis.

Men kan ook op een andere manier de zaak benaderen. Tijdens de Wereldtentoonstelling in Brussel was daar een tentoonstelling van moderne kunst. Het was een prachtige tentoonstelling, die ons kunst van 50 jaar geleden tot op heden toonde. Zij was chronologisch opgesteld. Iedere zaal was van een zekere tijd, men zag daar Russische en Westerse schilderijen. Maar het interessante was dat in iedere zaal die men binnenkwam men er onmiddellijk de Russische schilderijen kon uithalen. Zij waren realistisch, zij hadden contact met de werkelijkheid. Ieder schilderij was een politiek tractaat, een vreselijk tractaat, dat ons leerde dat de enige zin van de mens ligt in zijn verhouding tot de Staat. Het toonde ons duisternis. Maar aan de andere kant, hoe verder we kwamen bij het bekijken van de Westerse schilderijen, iedere volgende zaal als een volgende stap in de ontwikkeling, hoe donkerder en donkerder en dieper de des-intergratie werd. Ik ben niet emotioneel, maar aan het einde van deze tentoonstelling voelde ik behoefte om te gaan huilen. Als ik weer jong was en ik werd hier in deze zalen gezet met de opdracht om tussen deze beide te kiezen en ik zou niet weten dat er een andere keuze mogelijk was. dan zou ik dit niet gemakkelijk vinden. Voor ons, kerkmensen, is het gemakkelijk te leven in onze kleine kring, maar we moeten goed beseffen, dat waar ik U zojuist over vertelde, de wereld is buiten onze deur. We leven geen honderd jaar terug, we leven niet meer in de tijd dat de deterministische wetenschap heerschappij voerde, wij leven in de tijd van relativiteit.

(Wordt vervolgd).

PERSCHOUW

Ware pluriformiteit en liefde

Ds B. Jongeling schreef in het kerkblad voor Overijssel en Gelderland het volgende:

Het is in de kerk niet overal eender en het hoeft niet overal eender te zijn. Er is onderscheid in kerkelijk leven tussen het ene werelddeel en het andere, tussen het ene land en het andere. En ook in eenzelfde land hoeft het in de plaatselijke kerken niet allemaal uniform te wezen. De eredienst hoeft niet overal naar precies hetzelfde patroon te zijn ingericht. En zo kunnen er meer verschillen zijn. En kan ook verschil in inzicht bestaan omtrent bepaalde vraagstukken die zich voordoen in ons kerkelijk en christelijk leven.

In 1892 hebben de kerken uit de Afscheiding en die uit de Doleantie zich met elkaar verenigd op grond van Gods Woord, de belijdenis en de kerkenordering, terwijl er toch wel verschillen bestonden. De broeders hebben ook menigmaal scherp tegenover elkaar gestaan. Maar zij hebben de kerk gezocht, de vergadering der gelovigen, niet de vergadering van de over alle zaken gelijk denkende mensen, maar de vergadering der gelovigen. Dat heeft moeilijkheden opgeleverd en strijd. Maar ze hebben elkaar bestreden en gezocht en zoeken vast te houden op dié basis. En dat heeft zegenrijk gewerkt. Het ging verkeerd toen men een bepaald dogmatisch inzicht ging verheffen tot belijdenis der kerk, een particuliere mening over verbond en doop.

Ongetwijfeld komt er in zulke worstelingen ook vlees en wereld bij. Er is menigmaal een verheffing van het menselijk denken, zodat men zoekt de openbaring Gods sluitend te maken. Er is in de strijd vaak een stuk zelfhandhaving. Maar dat er verschillen van inzicht zijn, dat moet in de kerk gedragen kunnen worden. Ten eerste omdat bij allen het denken, ook het concluderen uit het Woord Gods, gebrekkig en zwak is. Ten tweede omdat op bepaalde punten heel best tweeërlei gedachte en tweeërlei gedragslijn kan bestaan, zonder dat men onomstotelijk kan bewijzen dat de ene goed en de andere verkeerd is.

Er zijn in onze kerken verschillen van inzicht op allerlei punten. De een is kortweg voorstander van exclusief vrijgemaakte organisaties op alle gebied. De ander is sterk van mening, dat we, zolang het maar enigszins kan, met andere christenen moeten samenwerken. Een derde is van oordeel, dat het geen roeping van Godswege is om b.v. bij een politieke organisatie aangesloten te zijn, zodat dat niet als eis gesteld mag worden, noch naar de ene, noch naar de andere kant, en dat het onze rechtstreeks van God geboden taak is, de overheden te gehoor-

zamen, zodat die eis wél aan allen gesteld mag en moet worden. En zo zou meer te noemen zijn.

De dienaren des Woords moeten in deze dingen wel zeer voorzichtig zijn. Zij mogen op de kansel niet anders brengen dan het Woord des Heeren. Wat zij zeggen moet gedragen worden door het „Alzo spreekt de Heere”. Dan moeten zij dus wel zich ervoor wachten dingen op te leggen, bindend te verklaren, waar Gods Woord niet bindt. Men moge voor zichzelf de overtuiging hebben, dat dit of dat als eis uit Gods Woord voortvloeit, daar zit toch altijd weer het menselijk concluderen tussen dat een denkfout gemaakt kan hebben. Voorzichtigheid is geboden. En dat geldt dan tenslotte allen, niet alleen de dienaren des Woords. En dan gaan mijn gedachten naar twee kanten. Men moet niet bindend verklaren naar de ene zijde noch naar de andere zijde.

Er zijn spanningen onder ons, laten we het niet verhelen. Tegenwoordig speciaal over de kwestie van „samenspreking”, maar dat staat niet los van de spanningen, die er al lang zijn rondom de vraag naar de concrete eis van Gods geboden voor ons leven.

En dan komt bij mij de vraag op of het niet naar twee kanten fout ligt. Paulus schreef over de kwestie van het al of niet vlees eten, die destijds concreet aan de orde was in de christelijke gemeenten. En in dat schrijven heeft hij wel heel sterk doen uitkomen dat de ene de ander niet mag binden. Er is voor het ene standpunt wat te zeggen — dat heeft voor Paulus zelfs de voorkeur — maar er is ook iets te zeggen ten gunste van het andere standpunt. Maar de een mag de ander niet binden! Er is christelijke vrijheid! En die christelijke vrijheid houdt óók in, dat in bepaalde omstandigheden de voorstander van vleeseten zich tóch zal onthouden terwille van zijn zwakke broeder, waarmee intussen weer niet gezegd wordt, dat de sterke gebonden is aan het geweten van de zwakke broeder. Paulus zet de zaak op een ander en hoger plan. Niet het plan van „voor of tegen”, tengevolge waarvan spanningen en twisten ontstaan, maar het plan van de stichting der gemeenten en de onderlinge liefde: ik wijs u een weg die uitnemender is, waarop volgt het hooglied der liefde in 1 Cor. 13. Dat is waarlijk geen romantische, schemerige liefde, die Paulus daar beschrijft, maar een concrete liefde van het hart, dat gebonden is aan Christus en daardoor ook aan de broeder. Paulus somt vele goede en schone dingen op, die er kunnen zijn, gaven des Geestes, maar als die niet gebruikt worden in liefde, dan is het niets. Er kunnen vele bladzijden vol geschreven worden, voor en tegen samenspreking enz., met grote scherpzinnigheid, maar wanneer we niet in liefde onze broeder dragen, wanneer we hem veroordelen, hem wantrouwen, dan zijn we niets. Het concrete dragen, het concrete hopen maakt menigmaal plaats voor verwerpen, afschrijven. De concrete liefde doet

KRITISCHE KRABBEL

Het is al lang geleden, dat een dichter ons vertelde: de wereld is een schouwtoneel, elk speelt zijn rol en krijgt zijn deel. Dat was een stout beeld, in de tijd toen de Gereformeerden nog niet ter schouwburg togen noch naar de Cefa gingen! Wel hadden ze ook zelf hun Sinne- en Minnebeelden. Doch alleen op papier.

Zo mag het dus volgens de aloude gewoonte; en daardoor durft Frater een stukje werkelijkheid aan U te vertellen als Sinnebeeld. Of het ook Minnebeeld is, dat moet U straks beoordelen.

Daar Frater de bromfietsleeftijd lang voorbij is, kan hij op zijn dagelijkse wandeling leven en bedrijf van zijn tijd- en natuurgeloten op zijn gemak waarnemen.

Onlangs liep hij langs een sportveld. Dat is altijd aardig, en zo bleef hij even kijken. Jongens in van die harlekijnsjakjes holden achter een bal. Een stevige man van midden veertig had een fluit en de leiding. Hij was de enige in gewone kleren; in deze omgeving blijkbaar zijn ambtsgewaad.

Hoe zo'n fluitman de leiding krijgt, weet Frater niet.

Maar dat hij effectief gezag oefent, dat bleek die middag herhaaldelijk.

Langs de lijn stonden andere mannen te kijken. Nee, nu zegt Frater te weinig. Ze stonden toé te kijken. Kennelijk hadden ze nauwe relaties met enkele der harlekijntjes. Tenminste met spanning werd het gehol gevolgd. Totdat...

Eerlijk, wat er precies gebeurd was, dat kan Frater U niet uitleggen. Meer inzicht heeft hij in wat volgde. Plotseling stormden drie grote kerels onder geraas en gevloek met heftig armgezwai het terrein op.

Het ging kennelijk tegen één jongetje. Of dat ventje echt verkeerd had gedaan, dat kon Frater niet begrijpen. Maar duidelijk wilden de grote mannen hem het veld uitsturen; haast liep het op slaan uit.

Gelukkig trok de echte gezagsdrager zich van dat alles niets aan. Met fluitstoten en rustige gebaren wees hij verschillende dravertjes hun plaats weer aan, en het spel ging door.

Bij gebrek aan weerklink verstormde het interrumperend en irriterend getier al gauw. Langzaam liepen de ingrijpers, die zichzelf benoemde handhavers van de spelregels weer naar het lyntje. Het spel kon doorgaan, doordat de echte gezagsdrager zijn lijntje goed vastgehouden had.

Frater dacht, dat hier wel een Sinnebeeld in stak.

Want ook dicht bij huis kan de rust alleen gehandhaafd blijven, als de werkelijke gezagsdragers in hun gewone C & A-tje zich niet van hun stoel laten praten — of schrijven.

Is het Sinnebeeld een Minnebeeld?

Frater.

zoeken en doet trachten te winnen. Nog eens, mijn gedachten gaan naar twee kanten.

Moge deze geest van liefde vaardig worden over en in onze kerken. Hoe zegenrijk zou dat wezen!

Wat is de oorsprong van kerkelijke spanningen?

In zijn altijd boeiende kroniek schrijft Filius in „Ambt en Plicht” ditmaal o.a. het volgende:

Dat zij, die bewust Gereformeerd willen zijn, doorgaans nogal militant zijn, is niet erg. Het zijn juist de militante Gereformeerden, die de eeuwen door hun stempel hebben gedrukt op het protestantisme.

Maar als de Gereformeerde van vroeger en van nu strijdvaardig is, dan mag hij alleen beschikken over de wapenrusting des geloofs, die de Bijbel tot in bijzonderheden beschrijft.

Even duidelijk als in de beschrijving van de geestelijke wapenrusting, is de Schrift in het aanwijzen van de verboden wapens.

Er zijn in ons kerkelijk leven spanningen, die er niet mochten en ook niet behoefden te zijn. Spanningen, die de ontwikkeling van het Gereformeerde leven belemmeren, die ons bij de buitenwacht in opspraak brengen.

Wij beoordelen de huidige situatie verkeerd en wij zijn er gevaarlijk naast, als wij menen, dat de spanningen worden veroorzaakt door meningsverschillen en de militante houding van vele broeders.

Immers, meningsverschillen zijn er altijd geweest en zullen er in de kerk ook altijd blijven. Strijdvaardige broeders zijn er altijd geweest en zullen er in de kerk ook altijd blijven.

In een gezin hebben vader, moeder en elk kind hun eigen, strikt persoonlijke aanleg en karakter. Als in het gezin de liefde heerst, dan maken die verschillen het gezinsleven juist mooi en boeiend. Als de liefde en verdraagzaamheid ontbreekt zijn dezelfde verschillen een bron van voortdurende ruzie en tweedracht.

In de kerk is een grote verscheidenheid van gaven, karakters en meningen.

Als in de kerk de liefde bloeit, dan maakt deze verscheidenheid de gemeenschap der heiligen mooi en boeiend. Er is een pluriformiteit in de kerk. Als in de kerk de liefde ontbreekt dan wordt die verscheidenheid bron van wantrouwen, twist en tweedracht.

Maar, en dat moeten wij goed vasthouden, niet de verscheidenheid, niet de meningsverschillen, maar het gebrek aan liefde is oorzaak van alle kwaad.

Daarom moeten wij niet trachten het onmogelijke te bereiken, door te pogen alle hoofden in één zak te krijgen.

Wat wij wel moeten doen is, in de eerste plaats ons afvragen, wat in deze beschamende situatie de consequentie is van het Schriftwoord: de liefde is de vervulling der wet. Tevens mogen wij ons wapensenaal wel eens onderzoeken op verboden wapens.

Als wij met dit zelfonderzoek geen of te weinig ernst maken, dan zal elke gebeurtenis, elke nieuwe situatie, nieuwe spanningen en nieuwe ellende geven. Naarmate de liefde kwijnt, groeit het wantrouwen; naarmate de eenheid in Christus minder bindt, neemt de partijschap toe.

Paulus, Cefas en Apollos waren stuk voor stuk goede predikers. Elk had zo 'n eigen methode en manier van zeggen, maar zij brachten Jezus en die gekruist. Wat 'n zegen als de gemeente wordt opgevoed door zulke predikers.

Maar als de band aan Christus verzwakt en de broederliefde verflauwt, dan wordt zelfs deze zegen tot een vloek. Er komt partijschap.

De een zegt: ik ben van Paulus. De ander: ik ben van Apollos. De derde houdt het op Cefas. Nummer vier is dat gehakketak beu en dopt op eigen wijze zijn geestelijke boontjes. Zij zijn geen jibroers; zij zijn bewuste christenen, zij weten hun weetje en hebben elk voor zich sterke argumenten. Die argumenten en die bewuste keuze koesteren zij op vrome wijze en met vrome woorden, maar er is geen smart in hun ziel om de breuke Sions, om de kerk, die verscheurd en kapot is.

De broeders Paulus, Apollos en Cefas zijn allang dood.

Wij kunnen deze predikers dus niet meer als groepsleiders laten fungeren.

Maar de zonde van Corinthe kan ook onder ons reële gestalte krijgen.

Wij hebben de Reformatie en Opbouw, Contact en het Gezinsblad.

Wat kunnen deze bladen, als bijzondere aspecten van één gemeenschappelijk belijden en zegen zijn voor het kerkelijke leven.

Maar als de warme liefde tot Christus en de broeders niet meer als een levende kracht door het lichaam der kerk stroomt, dan krijgt de verwoestende kanker van de partijschap haar kans.

Dan zeggen wij: houdt broeder Jansen op een afstand; 't is 'n Contactmannetje, weet je.

Dan zeggen wij: ik bemoei mij liever niet meer met broeder Pieterse, die is wèg van het Gezinsblad.

Dan wordt de zaak van het al of niet samenspreken voorgesteld als 'n zaak van trouw of ontrouw.

Dan wast onrustbarend de stroom van brieven aan een synode, die nog gehouden moet worden.

Dan schrijft de ene kerk: om 's Heren wil: wèl samenspreken.

Dan ontwikkelt zich het pro en contra samenspreking tot een repeterende breuk, waarbij het repeteren even beschamend is, als de breuk droevig.

Wij moeten eerlijk en open over deze dingen praten en schrijven. Om de buitenwacht behoeven wij het heus niet te laten. Die heeft allang gezien, wat er in onze kerken plaats vindt.

Met dat er over praten en schrijven bedoel ik niet, dat wij maar vergaderingen en bijeenkomsten moeten gaan organiseren. Er is een betere weg, die bovendien veel eenvoudiger is. Vandaag beginnen te leven als christenen, die elke dag, elk uur leven uit genade alleen. Te leven als christenen, die zich met zulk een ijver om God te dienen hebben begeven als zij schuldig zijn.

Dan doen wij elkaar geen verwijten maar verootmoedigen ons voor God en de broeder.

De meningsverschillen zullen niet verdwijnen en dat behoeft ook niet. Maar twist en wrok, wantrouwen en broederstrijd verdwijnen dan wel.

Wij moeten ons haasten terwille van Christus' kerk, terwille van onszelf en terwille van de jeugd der kerk.

We zijn het hiermee van ganser harte eens.
C. V.

Zo dan, als wij iets bevorderlijk willen zijn in het bestraffen van de gebreken der mensen, moeten wij hun betuigen, dat onze vermaningen komen uit een vriendelijk hart.
Calvijn.

GROOT CONCERT Geref. LYCEUM ROTTERDAM

Het zal U bekend zijn, dat het Geref. Lyceum te Rotterdam nog veel geld nodig heeft om haar bestaan te verzekeren. Op velerlei wijze wordt gepoogd de noodzakelijke financiën bijeen te krijgen en de offervaardigheid blijkt groot te zijn onder ons.

Gezien de grote noodzaak hiervan wordt in Rotterdam-Zuid een groots opgezet concert voorbereid, dat zal plaatsvinden D.V. zaterdag 15 april a.s. in de Maranatha-Kerk aan de Hillevliet No 118, aldaar. Dit concert zal worden gegeven door een massaal koor, gevormd door de Geref. koren uit Berkel, Dordrecht, Rotterdam-Zuid en Zwijndrecht, alsmede door het Geref. Jeugdkoor van Rotterdam-Zuid o.l.v. de dirigent: Gijs Steinman. Verdere medewerkers zijn de sopraan Matty Bakker, de bas Gert Langeler, de organist Jaap Zwart en als sprekers de Predikanten Ds J. Meilof en Ds R. Koolstra.

Het Kerkgebouw kan ongeveer DUIZEND personen een plaats geven en omdat dit aantal niet alleen van Rotterdam-Zuid kan komen is het de bedoeling de broeders en zusters van de omliggende Kerkelijke Gemeenten uit te nodigen dit concert te bezoeken. Niet alleen het programma is de moeite waard om een reisje naar Rotterdam-Zuid te maken, maar speciaal het doel van deze avond moet genoegzame redenen vormen tot het bezoeken van dit concert. Leerlingen van het Lyceum zullen collecteren voor hun school en de organisatoren hopen een flink bedrag bijeen te kunnen brengen. Kunt U vanwege de afstand of andere redenen het concert beslist niet bijwonen, dan zou men het bijzonder op prijs stellen, wanneer U toch een programma kocht. Tegen de prijs van f 0.75 zijn zij verkrijgbaar bij de leerlingen van het Lyceum, de koorleden en schriftelijk of telefonisch bij: J. P. van Santen, Maarland 12, Rotterdam, tel. 0.10-173881.

KERKNIEUWS

Beroepen te Bunschoten-Spakenburg: C. J. Smelik te Veenendaal.

Intree. Ds C. Trimp deed zondag j.l. zijn intrede in de Geref. Kerk van Voorburg met een preek over Jes. 41 : 27. Hij was 's morgens bevestigd door Ds F. de Vries van Den Haag die vooraf preekte over Phil. 1 : 6.

Preekconsent. De classis Gouda-Leiden-Woerden verleende voor de tijd van een half jaar preekconsent aan student M. Heemskerk, Vijf mei-plein 82, Leiden, tel. 01710-24695.

Kerkbouw. De kerk van Mussel gaat een nieuwe kerk bouwen.

Ds K. J. Kapteyn. De kerkeraad van de Geref. kerk van 's-Gravenhage-Zuid/West gaf aan zijn predikant ds K. J. Kapteyn verlof om voor een jaar en zes weken dienst te nemen als legerpredikant. De beslissing van een eventueel aangaan van een lang verband zal ca. zes maanden na de indiensttreding worden genomen.

Katwijk. De classis Gouda-Leiden-Woerden nam het volgende besluit:

1e. dat de brs P. de Vries, M. Schoneveld, Kerkstraat 5, Katwijk a.d. Rijn, T. Huisman en A. G. de Jager zijn aan te merken als de wettige kerkeraad te Katwijk;

2e. dat de brs ds C. J. Breen, J. I. Hollebrands en J. van Egmond zich bij de hiervoor genoemde broeders behoren te voegen, teneinde samen in hun ambt te dienen de opbouw van de kerk van onze Heere Jezus Christus te Katwijk.

Naar wij vernemen zijn de onder 2 genoemde broeders over dit besluit in appèl gegaan bij de Part. Synode van Zd.-Holland.

Samenspreking. In verband met een instructie van de kerk te Pernis en een voorstel van de kerk te Rozenburg van gelijklopende strekking wordt het volgende besluit genomen:

De classis Schiedam van 2 maart 1961 draagt haar afgevaardigden naar de a.s. P.S. van de Geref. kerken van Zuid-Holland, bijeen te komen te Leiden op 16 maart 1961, op: dat deze vergadering aan de G.S. van de Geref. kerken in Nederland, samen te komen D.V. op 11 april te Assen, verzoeke:

1. de onschriftuurlijkheid van de synode-besluiten — en uitspraken van 1942;
2. de zaakgerechtigheid en zegen van de vrijmaking van 1944 enz.;
3. en de zonden der synodocratie, sinds 1942 bedreven en op 1 januari 1959 officieel geijkt.

a. nogmaals geduldig en breedvoerig aan te tonen, en b. van haar besluiten in dezen aan de Generale Synode van de zich noemende Geref. kerken te Apeldoorn bijeen te komen, schriftelijk mededeling te doen.

Adressen. Waardhuizen, Diakonie: I. Duister, Waardhuizense steeg 11, Almkerk (N.B.); **Katwijk,** M. Schoneveld, Kerkstraat 5, Katwijk a.d. Rijn.

NAAR EEN EIGEN TEHUIS...

omdat het moet!

Twee jongens, broers, verblijven in een tehuis, ergens in het land. Zij werden daar geplaatst op bevel van de Kinderrechter. De vader van deze knapen is overleden. Vóór zijn overlijden sprak hij tegenover iemand de wens uit, dat zijn zoons zouden worden opgevoed in de voorzeide leer en zouden opgroeien tot levende lidmaten van Christus Kerk.

Zij verblijven, zoals gezegd, in een kindertehuis. Dit tehuis noemt zich christelijk. Aan tafel wordt er een ogenblik stilte gegeven en de maaltijd wordt beëindigd met het lezen van een gedeelte uit de bijbel.

Op de verzorging kan niets worden aange-merkt. De materiële verzorging is goed. Letten wij echter op de bevordering van de geestelijke welvaart, dan kan slechts grote bezorgdheid ons vervullen.

Zondags móet men éénmaal naar de kerk, doch deze behoort tot de vrijzinnige richting. Op het bezoeken van eigen kerk wordt geen invloed uitgeoefend; dit moeten de jongens zelf weten. Verder bezoekt men op zondag de instuif en worden fietstochten gemaakt.

De vrije tijd wordt gevuld met kaarten en bioscoopbezoek. Wij schrijven dit niet om het tehuis hiermee in een slecht licht te stellen. De leiding is zich ten volle bewust van de opvoedingsmethode, welke wordt toegepast en zij weet dat wij deze gaarne anders zouden willen.

Voor dit „anders” nu kunnen wij geen beroep doen op het tehuis. Hiervoor is maar één oplossing: wij moeten zelf aan deze jongens een tehuis bieden. Daarom zeggen wij: „Het tehuis móet er komen!”

Hiervoor zetten wij ons niet af tegen andere tehuizen. Als kerken hebben wij de dure roeping ook te zorgen voor dié verbondskinderen, die door allerlei omstandigheden niet in het eigen ouderlijk huis kunnen blijven.

Geldt juist ook voor deze kinderen niet het woord van onze Heiland: „Voor zover gij dit één van mijn minsten hebt gedaan, zo hebt gij dit Mij gedaan”?

De daad is aan U!! Wij ontvingen in de afgelopen periode weer vele verblijvende reacties, doch daarover een volgend maal.

Tot en met 15 maart hebben wij in totaal ontvangen:

van kerken f 48.592.79
van particulieren „ 7.827.64

Totaal: f 56.420.43

Bijdragen kunnen worden overgemaakt op postrekening nr 52325 t.n.v. „Stichting Gereformeerde Kinderbescherming” Utrecht.

KITZBÜHEL

Tal van Nederlanders bezoeken tegenwoordig Tirol, kennen Kitzbühel, vooral door de wintersport.

Daar hebben de Protestanten een paar maanden geleden de „Grundsteinlegung” gewaagd van de Evangelische Christuskirche. Van de benodigde som van S 950.000,— heeft men ruim S 200.000,— en de Evangelischen gaan voort met hun kerkbouwactie.

Zouden wij in Nederland niet een weinig kunnen helpen?

In Tirol zijn Evangelische Kerken te Innsbruck (sinds 1906), Kufstein (sinds 1954), Reutte (sinds 1958); veel geld brachten de Engelanders mee uit het buitenland, ook uit ons land, en een Kerk van vluchtelingen, in de buurt van Innsbruck. In het geheel 4.

Men weet, de Oostduitse vluchtelingen zijn merendeels Evangelisch, men begrijpt, die hebben niet veel geld meegebracht. Is dus, ook in Beieren, in Tirol het aantal Evangelischen sterk toegenomen, zo ook de zorgen.

Wie bedenkt, dat in ons vaderland niet 4 Evangelische Kerken zijn, maar ettelijke veelvoud van 4, zal allicht iets willen afzonderen voor de Christuskirche in Kitzbühel, mogelijk er zelf ook nog van profiteren.

Mijn gironummer is 897876.

ARNHEM Dr D. J. A. Westerhuis
Utrechtseweg 84.

JEUGD EN VACANTIE

Vraagt een prospectus van dat gezellige vakantieoord „DE BERGBEEK” in Beekbergen voor een week vol ontspanning. Ook voor week-ends, voorjaar, Pasen en Pinksteren. Tel. 06766-431.

RECTIFICATIE

De Raad der Kerk te Haren-Gr., deelt mede: Het bericht in het weekblad „Opbouw” dd. 17-3-'61, als zou de Raad dier Kerk besloten hebben aan de a.s. Gen. Synode te schrijven, dat hij geen bezwaar tegen „samenspreking” heeft, is in strijd met de waarheid.

Besloten werd alleen, te schrijven, dat bij de Raad der Kerk er geen bezwaar tegen bestaat, wanneer de Gen. Synode eventueel deputaten zou willen ontvangen om nadere inlichtingen te verkrijgen.